

„ОСТАВИЋУ ВАМ ЈЕДИНО РЕЧИ...“

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ РУКОПИСНЕ ЗАОСТАВШТИНЕ
ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Народна библиотека Србије

Београд
2013.

Десанка са сестрићима Радмилом и Браном, 1946. година

Изложба *Оставићу вам једино речи* заснована је на избору грађе из рукописне заоставштине Десанке Максимовић и дочарава амбијент у коме је песникиња стварала, како је и чиме писала, како су изгледале прве верзије песама, које је песнике преводила, са ким је водила преписку. Експонати изложбе – рукописи песама за децу и одрасле, преводи са страних језика, писма, позивнице, телеграми, честитке и личне ствари по први пут су јавно изложени.

У име свих поштовалаца дела Десанке Максимовић захваљујемо родбини песникиње који су нам уступили заоставштину, а посебно њеном сестрићу Браниславу Милакари и сестричини Радмили Милакара Петровић, која је одрастајући и живећи с породицом у стану из кога нас је Десанка заувек напустила, сву ту грађу чувала и сређивала.

Аутори изложбе

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ – НАРОДНА ПЕСНИКИЊА

Свака нација има песнике које поштује, оне којима се диви, и оне које воли. Десанка Максимовић била је од ових трећих, рећих – највољенија српска песникиња. С њом и с њеним стиховима (што је у случају ове песникиње једно те исто) поистовећивале су се генерације, и поистовећивале се поколења. Отуда је она у Србији више од пола века парадигма поезије уопште.

То је и зато што је она писала тако како је дисала. Њен начин казивања био је непосредан и сугестиван. Лирско *ја* и песникињино *ја* били су једно, јединствено целовито биће које је у стварном животу носило земаљско, власитито име. Она није говорила ни са каквог пиједестала, са предикаонице или са говорнице, јер, како је написала једном савременнику „нисам писала по прописима ни свештеника ни политичара“. Исписивала је речи онако како се оне исписују у писму најблискијем пријатељу. Онако како их је мислила, без примисли да некога у нешто убеди, или да на нешто наговори, још мање да укори. Она се поверавала, без бојазни да ће бити несхваћена. Говорила је језиком разумљивим сваком човеку, јасно, тачно и прецизно, без околишања, алузија, примисли и затамњивања. Језик њене поезије био је онај језик којим говоре обични људи једни с другима, код своје куће, на пијацама, на пољу, славама, сахранама... који се шапуће крај дечјег узглавља и у љубавном загрљају, али и у себи, и пред собом, пред судбинским питањима бивствовања.

Њена намера није била да импресионира учене нити пак да се додворава тумачима поезије, тога је била лишена. Њен песнички образац био је једноставан, песмоторни језик није био апстрактан, дискурзиван, херметичан или зауман – језик скривених порука, већ језик оних који осећају и саосећају – исконски говор жене. Код ње у стиховима није било изненађења, непредвидивости, све је било тако једноставно, природно, очекивано и једино могуће. Јер, говорила је са праизвора језика и осећајности враћајући поезији јединствену магију поетичности.

Иако је испевала небројено стихова интимистичке природе говорећи о унутрашњим менама бића, о

усамљености, љубави, патњи, стрепњи, тескоби... она је имала и емпатично ухо за све људске несреће и страдања како појединца тако и етницитета.

Но, она није имала ништа мање осетљиво око и ухо и за *црва*, и *сироту кудељку*, као и за земљу (*верујем земљи на реч*, гласи стих истоимене песме) – за поља и орице завичаја. Осећај завичајности је код ње била врло изражена интимна категорија која је бојила целокупно њено песништво. Но, њој је и цео свет био дом. Њен молски пев подразумевао је целокупност живота и света. Јединство са природом и истост са сваком човеком дао је њеној поезији изразити етички и хуманистички печат.

Она је говорила универзалним језиком којим говори лирика већ три миленијума – осећајношћу, непосредношћу, искреношћу и сентиментом. Рођена као весница пролећа, Десанка Максимовић опевала је и све наше зиме као Антигонине ране, не хотећи тиме да негира туђе. Она се уздизала изнад сваке људске погубељи, бројања својих и пребројавања туђих, сматрајући да као песникиња на то нема права, јер, како је написала, *песник нема рода, века и порекла*.

Биће писања Десанке Максимовић дисало је кроз поезију љубављу и праштањем, она се обраћала људском у човеку. Њен песнички исказ био је непосредан, а песнички глас, сугестиван и саосећајан, деловао је истинито и непатворено. Њеним стиховима веровало се као ниједном песнику српског језика, она је била, то без зазора треба рећи – народна песникиња.

То је и зато што се она у поезији није служила надмудривањем нити подруживањем, већ разумевањем, за свачије мишљење *детињасто и јеретичко, и заблудела мишљења и стања свих времена*, за свакога ко је пао у *немилости, за свако гоњено звере*, тражила је помиловање, за *сва њихова и наша зверства*. Зато су њени стихови били преводљиви и разумљиви сваком ко их чита, на било ком језику, јер је језик људскости исти на свим језицима.

Радмила Лазич

DESANKA MAKSIMOVIĆ – POETESS OF THE MASSES

Every nation has the poets it respects, those it admires, and those it loves. Desanka Maksimović was of the third group, the rare one – the most beloved Serbian poetess. With her and her verses (which in the case of this poetess is the same) generations identified themselves, and will identify themselves. That is why she has been a paradigm of poetry in general in Serbia for more than half a century.

It is so because she wrote the same way she breathed. Her way of expression was sincere and suggestive. The lyrical *I* and the *I* of the poetess were one, united and complete being that in the real life had its earthly, proper name. She did not talk from a pedestal, from a pulpit or from a platform, since, as she wrote to one of her contemporaries, “I did not write according to regulations of priests or politicians”. She wrote words in the way they were written in a letter to the closest friend. In the way she thought, without a slight intention to convince someone of something, or to talk somebody into something, even less to reprimand. She confided in others, with no fear she wouldn't be understood. She used a language that every man could understand, clearly, correctly and precisely, directly, with no allusions, reservations or mystifications. The language of her poetry was the one used by common people, at home, on the market, in the field, at celebrations, funerals... in which one is whispering near the child's bed and in the love embrace, but to oneself, and before oneself, before the fateful questions of being.

Her intention was not to impress the learned or to play up to the interpreters of poetry; she was free from that. Her poetic pattern was simple, her creative language was not abstract, discursive, hermetic or incomprehensible – a language of hidden messages – but a language of those who feel and sympathize – the primeval language of woman. There were no surprises or unpredictabilities in her verses; everything was simple, natural, expected and only possible. She spoke from the original source of language and sensibility, giving back to poetry its unique magic quality.

Even though she wrote numberless verses of intimate nature, telling of the inside changes of the being, of loneliness, love, suffering, worry, anxiety... she also had an em-

pathic ear for all human miseries and suffering, both individual and ethnic.

But her eye and ear were not less responsive to *a worm* or *a poor spinner*, as well as to land (*I take at the land's word*, says the verse of the poem with the same name) – to the ploughed fields of the homeland. The feeling for her homeland was quite an emphasized intimate category that coloured her entire poetry. But, on the other side, the whole world was her home. Her chant in a minor key included the entirety of life and the world. Unity with nature and sympathy for every man gave her poetry a pronounced ethical and humanistic mark.

She spoke the universal language spoken by lyric poetry for already three millenniums – through sensibility, frankness, sincerity and sentiment. Born as a herald of spring, Desanka Maksimović sang of all our winters as of Antigone's wounds, not denying other men's at the same time. She raised herself above every human disasters, above the counting of her own folk and counting off of the others, thinking she had no right to that as a poetess, since, as she wrote herself, *a poet has no family, no age and origin*.

The being of Desanka Maksimović's writing breathed through poetry with love and forgiveness; she appealed to the human quality in man. Her poetic expression was candid, and her poetic voice suggestive and compassionate, true and genuine. One trusted her verses like no other verses in Serbian language; she was, and that ought to be said without reservation, a poetess of the masses.

This comes from the fact that she didn't use outwitting or mocking in her poetry, but understanding, *for everyone's opinion childish and heretic, and lost opinions and states of all times*, for each one *who's fallen into disfavour, for every hunted beast*, she asked for pardon, *for their and our atrocities*. That is why her verses are translatable and understandable to all that read them, in any language, because the language of humanity is the same in all languages.

Radmila Lazić

NARODNA BIBLIOTEKA
SR SRBIJE

11000 BEOGRAD
Skerlićeva 1
Tel. 451-281-9

02-3523/2

Beograd,

Poštovana drugarice Maksimović,

U ime kolektiva Narodne biblioteke Socijalističke
Republike Srbije najtoplije Van se zahvaljujemo na vredan poklon
kojim ste deprineli upotpunjavanju fondova Biblioteke.

S poštovanjem

UPRAVNIK BIBLIOTEKE SRB,

/Vladislav Đurić/

DESANKA MAKSIMOVIĆ
Generala Ždanova 16
Beograd

Захвалница Народне библиотеке Србије
Десанки Максимовић на вредном
поклону из 1973. године

РУКОПИСИ

Над књигом бајки
признајем ти ни за мене
свему ствари ни мртва
мене зода и тевају
ствари су у свету
говоре и имају људске
ни свет се пни тин
створенја о којима
у правду има
Над књигом бајки
признајем ти ни за мене
свему ствари ни
мене зода и тевају
ствари су у свету
говоре и имају људске
ни свет се пни тин
створенја о којима
у правду има

... Док пишем не тиче ме се ништа сем онога што осећам. Бележим то онако како наилази: не тичу ме се правци, школе, критика... Најближа су ми и најдража дела, која тек настају у мени. Увек ми се чини да ће песма која ће се тек родити бити најбоља.

... У питању како се односим према свом делу скривено је зацело и питање како се односим према свом дару, мислим ли да га имам, верујем ли да сам песник. На њега ћу вам одговорити стихом из једне песме "Ја знам ко сам". Можда зато мирно стојим пред критиком.

(концепт за интервју из рукописне заоставштине, 1976. година)

Сирењка

Не, немој ми прити! Јоту из далека
 да вања и велим ока ивоја гла.
 Јер сретна је летна само док се чека,
 док од себе само недовештај да.

Не, немој ми прити! Има више дражи
 ова сламка сирењка, секање и сира?
 Сва је мило летине догде, док се парани,
 о сени се само тек по сунчици зна!

Не, немој ми прити! Нашто ти, о сени?
 Из далека како све во звезда ста;
 из далека само дивило се свени.
 Не, тек ми се прити ока ивоја гла.

Сеница

Сањам да те прити:
 јер мислим прити а дрбете мисли,
 и тобо се збете свалост јуна јожи;
 јер онеми ступи ираји то вога,
 и пржеити и теби мило од срете мисли;

јер иже ивоје, и као да вога
 и тебу иже ивоје, подјасе се јури;
 јер у дурим бежа јуна вога се јури,
 и мислима својим онемо се вога;

јер због иже сенице у васкулу ивоје:
 свјетлу иприогу јоси од ва ивој, грело кити.
 дрбете вога маче јодривоу бити,
 све вога маче релла иво и зове.

Јоту! Сокли, јури у јуционе јожи
 ивој летне. Јоту, да с тебе се ираши!

Јоту! Све крви маче онек те иво јани
 и у свени сенице омаси се јури.

Изложени рукописи песама из заоставштине Десанке Максимовић

Моји земљаци, Грачаница, Рађање љубави, Самоћа, Одлазак, Жена, Над свеском умрлог ђака, Селјакова смрт, Србија се буди, Устаници, Отаџбино, ту сам, Не бој се, На Стражилово идем, Песников кип у парку, Лед твоје срце нагло обузима, Кумова Слама у димњаку, Железно сунце, Говор железа, Пакао, Песниково виђење, Сећања, Глас предака, Ноћ, Звона у Нину, Волос, Морана, Здравница Норвешкој, Бдење, Брда, Магла, Бура код Нарвика, Григов гроб, Дрвена црква, Жеђ, Крвави крст, Свици сведоци, Крстови, Сенке, Међу планетама, Рађање песме, Искуство, Запис о ратовима, Дон Кихот (део), Човек, Тајна, Прва посета, Цветно чудо, Успаванка цвећу, Над разбијеном саксијом, Хирург, Крадљивци пролећа, Моцартов реквијем, Разговор са завичајним каменом, Нашег оца мајка, Фестивал у Струги, Поноћни Торонто, Трке, Земља Шведска, Лет авоном, Жељна сам разговора, Памтићу све, Зимска подокница, Слутња смрти, Чекаћу, Кремаљски музеј, Зовина свирала, Старење, Преплашена птица, Последњи састанак, Лазар над Косовом, Затрављен гроб – Косово, Ратиште, Призивање, Узалудна опомена, Зенице иконостаса, Два дављеника

Моји земљаци
У Брашковици соди дрва селу
Кипу град воје да отиде
Сиромаси одарају ширину младу
Служба пија кора се још пија у млаву
Церкве што тек појављу да раличу
Део ботавети дан попутим селу
Док тад сунце не прече дој ица небом
Тек кад свјетли на вострбе своје низ реку
Седну на палево и маче се шорбе схвати
Сутрадан на војити једном славе граду
Ка нећина комад дрве Зирдан носе
Вратију митозе крај кити дрвета носе
Прошину болома по ширин дрвета младу
Млад својимца у граду то прогати
Гледате огајто у кит дретови толи
Колета кити само обичне и светле
И неколико Ерументова камење сам.

Грачанице
Грачанице, кад бар не би била од Карина
кад би се могла на небеса вазнети
као ботородице Милешева и Сокољачко
да туче руса крај тебе шрапу и палеви
да ти браће не ходију по каберети / /
М твоја свота уједар не тучу
као срце предака, Грачанице
да бар светилиште ви с твој иконостас
невоју нашим пенкара ружу
ни анђели Силотикумо лице?
Ка бар носе шалико дрво
ушопата у ту земљу - и нос славе
да се ниско привити у тебе Ковети.
Грачанице, кад бар не би била од Карина
кад би се могла у небеса вазнети!

Рађање љубави

Шта обузима младе поштоже
не могу да се растању од обала
пшнице и расике немају третете
мириси падају један другом на труби
плачу ветрови што не могу имати дете!
Баца се љубављу издежуљена шева
у кањон што га сунце проторева,
кад риба и бивур се пољубе у води,
сунце прозрати срца њина **невина**
а то бива само кад песник
треба да се роди
Планини која никад није имала млека
набркну бруди
и белу одоград облака доји
и месец се као у младости узбуди
кад је црледа млеком обливену,
излазе на шумску стазу толи сисари
и плачу и смеју се као буди,
девојкама долазе на сан рудне ствари
а то бива само кад песник
треба да се роди.

Како је настала збирка **Тражим помиловање**

... Нису ме ни цар Душан ни Законик први навели да тражим за људе помиловање. По природи сам склона самилости и вољна да је од силних и срећних тражим за немоћне и несрећне. Прелиставајући Законик изненада и за себе саму схватила сам да оно што сам дуго мислила и осећала могу најбоље изразити супротстављајући се строгости нашег првог Законика. Две претераности су повеле бој: средњовековна суровост у кажњавању и песничка попустљивост и схватање људске природе.

... За цара би се могла молити милост једино од бога, а засад још нисам водила дискусије с њим. Ја сам цара помиловала, што значи разумела га, дозволивши му у завршној песми да објасни неминовност закона и казни.

<p><u>За себра</u> За себра што нигде и умре као трава узaborав из заборава за 30 кутинца његовој крошци за дим над кровом за оно где је следити оце погрешно делом и словом За себра увек верна животу</p>	<p>за себра који су жуче боли. — Ако животи из да и шева и гуштери сунца у животу и пешкива мириса зоба За себра - себар издати неће За себра који у поводу води по деветину себара синова</p>
--	--

Изложени рукописи песама из збирке **Тражим помиловање**

За себра, О хијерархији, За свргнуте, За земљу куда војска прође, Душанов монолог о пореклу, Монолог цара Душана о царској имовини, За бранковинске сељаке, За чобанку која се по оцу не зове, О лову

Добро нам дошли, драги пријатељи, и ви из далека и ви Југословени. Надамо се да ће нам и сунце помоћи да се у Београду добро, угодно осетите – оно тек што није синуло. Београд, као и сва наша земља, увек је рад гостима и званим и намерницима. Та отвореност према свету, једна је од најлепших, најљудскијих особина нашег Београда. Странци коју су га бар једном посетили кажу да се човек у њему осећа као код своје куће.

Само, нажалост, својом спољашношћу Београд још не личи на велике градове света из којих сте нам ви дошли, драги гости и пријатељи, јер нисмо стигли да залечимо све ране које је последњи рат нанео његовим улицама и грађевинама. У нашим парковима, и у октобру тако раскошно зеленим, треба застати с тугом и поштовањем, као у војничком гробљу, јер су никли из костију људи затрпаних рушевинама. Али оно што су Београду тешки услови живота током историје одузели, природа је богато накнадила, загрливши га два велика рекама и уздигав га на неколико шумовитих брежуљака.

Драги гости, на сусрету ћемо говорити о темама већ вам познатим, заказаним; али у и спонтаним разговорима увек ће бити речи о поезији и о слободи. Код нас се најчешће о томе говори, јер смо свет који има антене за поезију свега света, и јер смо за њу и сами обдарени, јер изнад свега ценимо слободу и не дамо на њу.

Свакако сте чули да имамо у земљи пуно брига, али ви мирно уживајте у нашем поднебљу, праћени сте пријатељством, спремношћу да вам боравак код нас буде угодан, праћени сте жељом да од нас понесете радосна сећања – а своје тешкоће ми ћемо већ савладати – на добро и своје и целога света – јер ако пожар захвати само крајичак једне земље, брзо ће се свуда раширити пожари и зла воља.

(Концепт за говор из рукописне заоставштине, без датума)

Песма Београду
Београде, граде Алмира и Келита,
Балкански и словенски
граде мим
широкогрудни грађанине света,
живи, и свакој се одуји три сим.
Ми нам си Месецу и наш Синтиду ну м,
наш Птицу и Пресија, Птици и дрвени
рас.

Слободари света у те се куну -
Корејау далеки, сусед Арбанас.
Створио си сваког широки врата
а срца осто још не сагледа на
Продавна Драво са седам Пелата
у сени кула, мита и Платана
богекај старост река и планети
планине, њиве, стене и саване,

широкогрудни грађанине света,³
местаге добре, граде партизане
Ми и звезда јулских и мартовских буна
а њихите пуно варница и рана
туд имаш као убога Перуна,
а срце као у Страхинић-Бана.
Брзометка си ветроци зајети,
и мач бовавдан будан и отреза
што плану Пели ко-ма на крају света
на срце народу Коле на засти и да.

Београде лејте, дрговити, мисли⁴
Београде присти и неодољиви
и кад буди на Марс оду, живи
стражари, тикај, под звездама,
Стисни.
Богекај старост река и планета
планине, њиве, стене и саване,
широкогрудни грађанине света,
местаге добре, граде партизане.

Рукопис песме Песма Београду

Поводом драмског извођења песама из збирке **Немам више времена**

... Увек сам се бојала како ће поезија поднети сцену, особито ме је страх било за песме “Немам више времена”. Одговарала сам Театар поезије да се тога не прихвата. Али су они веровали у себе и у Ксенију, и Ксенија Јовановић је ту веру оправдала. Успела је да се поистовети са прастањем, из кога је поезија у књизи “Немам више времена” рођена. Говорила је као у сну, као у бунилу жалости, то је збиља било тумачење поезије.

Најбољи проналасци тога тумачења мислим да су били тај што је говорила тихо, што су јој речи замирале од узбуђења, и затим тај што је из песме у песму ишла без застајкивања, без наслова...

НАШО НАУЧНО И
НАУЧНО ПЕЧИШКО
ПОРОДНО СТОТОУ МНОГОУ
"НАУКА ВИШЕ ВРЕМЕНА"

СА НАУЧНО ПЕЧИШКО ПЕЧИШКО
ПЕЧИШКО ПЕЧИШКО

БЕОГРАД
3. ОКТОБРА 1986.

Handwritten signature in blue ink.

Handwritten signature in blue ink.

Handwritten signature in blue ink, slanted.

Handwritten signature in red ink.

Handwritten signature in blue ink, slanted.

Handwritten signature in red ink.

Земља јесмо

Земља јеси^x
и ти Словословена међу телана
матрице телу
и твоје поданице
тгеле неротичкије
које си јушрос први иуш
одвела I под небо сиње.

Земља која све иушта
процмативше тиисуте
радмлице I и тиисуте

Њицисе будутих смета,
и трштове побуре
е предочи ми вајем
и прошивника твојета, сиршвене.
Земља бити
и свелити те мада масити
у сацу сад дубоко
у си свашне ларве,
јаборевина збелови,
зове цвасте
и поштак сунчев, малатак
и неболик цвешова главе

Изложени рукописи из збирке песама *Немам више времена*

Земља јесмо, Хитна посета, Време прошло, Прво смо дуго мислили, Силазите полако, Оделите куће, Земља јесам,
Преоран гроб, Лав на самрти

Кинта посета

Пожекад као прамесеница
обасјани соду
провирав кроз окно
само једном обрвом, једним оком
и полако путем.

Као да те се не тину секунди ни сати,
као да се докоп,
превртеш књиге и руке и се,
али док се окренем,
на улици си.

Идем ноћу пред ноћу до првог угла
а затим се, као у детињству,
дам у бекство.

И као да те није ни било,
поново си у таму нешто.

Вас који ме знате још из мојих песама о покошеним ливадама, стрепњама, из песама о крвавим бајкама, о Србији великој тајни, вас који ме знате као песника који тражи помиловање за вољне и невољне грехове, као песника сонета – нека не зачуди мој занос јапанском древном поезијом која је повезала бројне југословенске махом младе песнике, као каква политичка странка.

Мене је метафорична јапанска врста поезије привукла управо својом сликовитошћу. Као у многим уметнику у мени су два дара, један буднији јачи изразито песнички, и други, његов двојник, сликарски – што ме је навело да у младости две године похађам вечерње курсеве у Сликарској школи, поред студија југословенске књижевности на Универзитету. Тај пригушени дар за сликарство сад изражавам речју уместо цртом и бојом.

Наши бројни песници занесени хаику поезијом показали су да у многим живи упоредо песник и сликар. Таленти иду удружени: сликар бива и помало песник, а у песнику постоји и латентни музичар.

(из нацрта предговора за збирку хаику поезије)

(17) | |
 | | Долов се крије
 | | у гробљу, тамо једино
 | | мало на сврати, ~~може да се пронађе~~

x
 (18) | | Просијак ноћу је
 | | у папери, капелице
 | | сеоског гробља.

x
 (19) | | Ускрње јутро,
 | | На хумкама процвале
 | | црвене руже.

x
 (20) | | Мирис цветалаг
 | | глога, траве, воћама,
 | | ~~у гроб не допире.~~
 | | у гроб не допире.

(21) | | На сами Ускрс
 | | отварају нов гроб -
 | | умро је праведник. | |

(22) | | ~~Трпљиве~~
 | | Ратноче руже
 | | живе мирно, штићене
 | | границима ^{Гробишничком} ~~травама~~ и ~~штитом~~.

(23) | | Ноћни плашт с гробља
 | | радо ~~до~~ ^{до} сине | | радостно
 | | ~~босо~~ ^{босо} источним. | | ~~сине~~

(24) | | Прва мирисе
 | | на таман, прошлост, тугу

(25) | | на гробљански короз,
 | | ^x Упалене свеће: ~~Трпљиве~~ ^{Поранили}
 | | за стрељане, погинуле
 | | и обешене.

(26) | | Упалих свећу
 | | за душу ^{не си знао да си умро} мајка, верујем
 | | ~~светлије~~ ^{светлије} ~~светлије~~
 | | за твоју ~~светлије~~ ^{светлије},
 | | Sveta joj svećnica

Порука деци о Змајевим дечјим играма

Играјте се, децо!

Играјте се пиљака, клиса, бацајте лопте увис, прескачите ватру, рвите се, одбацујте камен с рамена, трчите, трчите певајући.

Зовите у игру и књижевнике који пишу за вас и о вама, зовите све људе који су много учинили да се рађају песници за децу, да се штампају књиге какве деца воле...

Играјте се, децо! Нека вам се и машта разигра као и срце, велики саобраћајац на путевима ваше младе крви. Говорите наизуст Змајеве стихове, претварајте се у јунаке његових песама, уписујте у пачје школе, пријатељите са птицама и домаћим животињама, играјте се с мачком Тошом, са страшним лавом, малом Јуцом, са леним Гашом. Играјте се јунака из народних песама, из прича и бајки, из наше борбе за слободу. Дружите се са Робинзоном Крусом, са Гуливером, са Пером Квржицом, са девојчицама из села Липе, са Звезданом, идите у шуму где дрвеће хода, можда ћете тамо срести и Пиргу. Молите Ршумовића да натера тате да побегну из канцеларије и поиграју се с вама.

(из рукописне заоставштине, без датума)

Ђак у планини
Бомбар готован својом
Љубави, Ниша и Сева
црпед високих прањава,
основна школа наша,
са свима шест одева,
А у кој су тебле школски,
и клице изредкате,
и кроз прозор се виде
бараве и челове граде.
Само се не пије таво
Нискогуд звера праваја

Над књигом бајки
Делале, признај ми ни за мене нема
у свету ствари ни мртве ни живе,
камене зора и левају права;
све ствари су у свету живе и талеме
све говоре и имају будеке оги права.
А мени сват се гини ту створена,
ту створена о којима говоре прате.
А ја у праву имам поверења
и болни отот који је пророче.
А ја верујем победити мора
добра што креће са зми да се тира,
победите добри - нема разговора
не мора имати ни прута гудотворни
ни ризме крилате, ниш златне квуце.
Кад добри само стити у царство мрак
све те погени тамо да се сија,
излетете птице свуд из кљетака.
царство мрак мора нестати свако,
одувек сам веровала и ја.

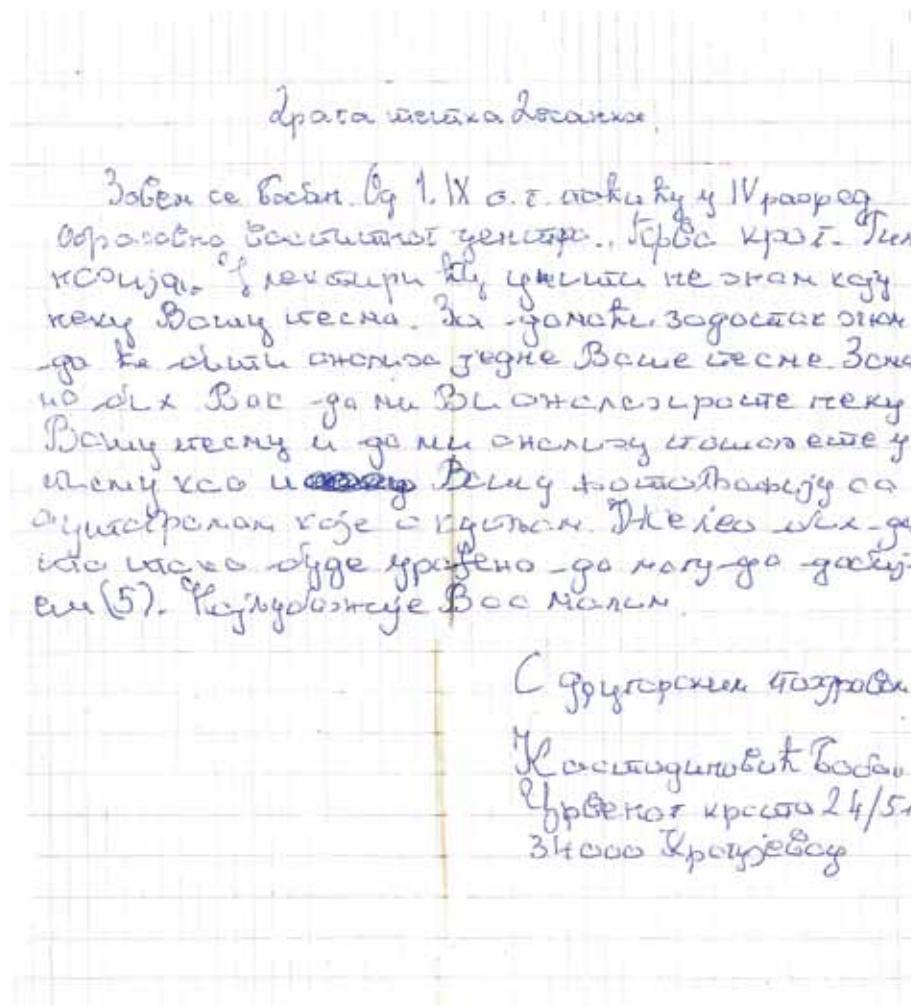
Изложени рукописи песама за децу

Ђак у планини, Над књигом бајки, Бумбар готован, У гостима, Маче у џепу, Вест, Бака шаљивчина, Писале су новине, Људско срце

Десанка Максимовић и Мира Алечковић са децом на Змајевим дечјим играма седамдесетих година

Десанка је брижљиво чувала стотине писама и цртежа које су јој слала деца из земље и целога света.

Писмо ученика из Крагујевца Десанки Максимовић

... У литератури ћу учити не знам коју неку Вашу песму. За домаћи задатак знам да ће бити анализа једне Ваше песме. Замолити бих Вас да ми Ви анализирасте неку Вашу песму и да ми анализу пошаљете у писму... Желео бих да то тако буде урађено да могу да добијем (5). Најљубазније Вас молим.

Бесачка

ПРЕВОДИ

8.

а

Ворим, збавица, за преводина. Преводина
ме обуздава као мрта шака. Вахти пре
важна поезију и бирам песника.
прека, сродности са собом, у осећања
мо и мислима. — Јазика на тогајности.

— Турдиси се да не мизневерам природу ва-
мо. — Јазика. Преводина с јерикот и

Десанка Максимовић је преводила са бројних словенских језика: руског, украјинског, белоруског, словеначког, бугарског, чешког, пољског, словачког, као и несловенских: јерменског, грузијског, литванског, летонског, француског, норвешког...

Најчешће је преводила сама, али понекад и у коауторству с Јаром Рибникар, Љубишом Рајићем и др. По речима проф. др Миодрага Сибиновића, приређивача два тома превода у Целокупним делима, „са оригинала је преводила руске, украјинске, словеначке и бугарске песнике – а остале, према дословном преводу на руски, који садржи и опис оригиналног метра, квалитета и распореда рима, као и других еуритмијских или еуфоничких особености песме, дакле, према тзв. подстрочнику.“

Приликом истраживања материјала за ову изложбу пронађено је још неколико десетина превода који нису објављени, јер до сада нико није имао увида у комплетну заоставштину Десанке Максимовић.

Најбројнији су необјављени преводи песама са руског језика: Бориса Дубровина, Генадија Прашкевича, Маргарите Алигер, Агније Барто, Сергеја Викулова и превод једне Пушкинове песме „Дивна веверица“.

Необјављених превода има и са бугарског. Међу ауторима су и Јелисавета Багрјана и Иван Вазов. Велики је број необјављених превода и са словеначког језика. Међу њима су аутори: Дане Зајц, Ада Шкерл, Иван Минати, Дора Груден, Тоне Павчек, Вера Албрехт, Цирил Злобец.

Са украјинског су изложени необјављени преводи песама Ивана Франка и Захара Гончарука.

Међу експонатима су и преводи Косте Рацина, Славка Јаневског и других македонских песника. Необјављених превода има и са француског, норвешког, пољског и других језика.

пошта шел на крај.

Мицица

"Разковнице" е символ, а не физическото растрепане на четире моста. То е нешто како магиз. Намерете ваша, народно дума. Тази магиз" ми трвота за да направу думите ми видими и згупи. Тв, "магизта", не аз. Така е в новото издание на това стихотворение.

Мој час

- 1) Не знав думата otrodiniti дали значи "сбогувам".
- 2) Глаголот думата "горј"; много е важно. Или "миљубката" е за нека нај голва срдечна топлина? Из искам да кажа, че усмивката на сонцето е по-топла горј и от миљубката.
- 3) Не знав "реванџа" дали значи "пзна".
- 4) Думата "спреенота" е важна. Тв дава моето отношение или работното

на завода.

5 - Думата "магизта кенчестна" е магизотот за живот, како елементи чтотва в мене и пак ме дарва се магизта. Тва думата одзвона целна емиси на стихотворението.

Мила Десанка, моите одзвонки са долги, но процветите со малки и поправките со лесни. Прости ми, че ти издавам работа. Утешава ме мислата, че ти, како голва поет, лесно ќе разбереш значението на тва кенчестна и лесно ќе ~~те~~ поправиш малките грешки.

Бавно е в Италија. Цфан се вине, ќе ти предаде твоите порини. А, баж уфа мису в Полеа и бу-курцу - вориок се пред три дни.

Колко кратко беше нашемо свиздање, мила Десанка! Аз

Драги пријатељи,

Ја сам поново, можда и последњи пут у другој домовини своје поезије – јер захваљујући славистима и вашим познатим песницима, који су ме преводили, моји стихови су се преселили у руски језик. Ја сам се родила и одрасла у русофилској породици и због тога сам на преводе мојих песама на руски посебно поносна.

Моји стихови у руском језику имају своју лепоту. Песма “Снегови детињства”, коју је превела Маргарита Алигер, богатија је, можда зато што код вас, у Русији, има много више снега, него у Србији, и много је више речи које га описују. “Мешење хлеба” Борис Слуцки је превео тако да се из стихова шири мирис српског војничког хлеба. Део свог огромног талента Ана Ахматова је дала и мојој поезији.

У почетку сам заједно са својим мужем Сергејем Сластиковом, који је био мој учитељ руског, преводила прозу. Били су то Достојевски и Чехов. Посебно ми је драг превод приповетке “Кротка” Достојевског. Критика је била веома похвална. За тај превод везана је једна занимљива прича из које сам ја извукла важан науч. Наша позната књижевница Исидора Секулић приметила је у њему једну, за мене несхватљиву грешку – просто мрљу у преводу! Испоставило се да сам ја помешала две, за Србе, сличне речи: бомбоне и конфете. Од тада имам навику да обавезно још једном проверим све речи у речнику. Ето мале анегдоте из праксе преводиоца почетника.

Касније сам почела да преводим поезију. Преводила сам у највећој мери песникиње, али не зато што спадам у сифражеткиње, далеко било! Просто сам приметила да мушкарци преводиоци пренебрегавају стваралаштво жена песника и желела сам да исправим ту неправду. Али пролазило је време и једном ми је слависта Олга Кутасова рекла: “Десанка, доста је било жена, пређите на мушкарце!” И ја сам послушала њен савет. Наравно, да би се превела руска поезија, требало би триста година. Нажалост, то је немогуће и зато мене мучи осећај кривице пред многим дивним песницима које ја волим, а још нисам стигла да их преведем на српски језик.

На расстанку са вама, још једном бих желела да захвалим свима који су мене, југословенског песника, учинили помало и руским. Бојим се да нисам успела да вратим руској књижевности, и књижевностима других совјетских република, где су ме такође преводили, ни мали део онога што је подарено мени.

(из говора Десанке Максимовић на руском језику, шездесетих у СССР-у)

ПРЕПИСКА

Draga Desanka,

Sve što sam, čak i preko tvoje i s njima, činio sam u najboljem rekritičnošću, koja nas obuo poboljšava, i da će se e, međjutim, sasvim obratno sve zamjerke koje se tiču h prevoda. Zato se moraju p line, barem one koje se u kol : "konsekvence" bi se sastojale je prerade prevoda onih pjesa Markarjan, S. Kaputikjan i dr

Преписка Десанке Максимовић са руском књижевницом Идом Радвољином

... Мила Идо, немој молим те тамо припремати никакав јубилеј нити помишљати то. Онај портрет у "Политици" је случајно пао у ову несрећну годину (сваке недеље о некоме изађе, ако си приметила). Ако нешто у животу не волим, то су такве ствари. А особито би ми било болно да се говори о мени поводом тога што сам већ више од пола века на том свету. То није женска сујета, већ бол песника који је одувек певао о младости или тужио за њом. Нека негде неко читајући моје младе песме замишља да сам још девојка очарана животом. Нека ме изједначује с мојим песмама...

18.3.1960.

... Много ми је мило што ће књига изаћи у мају и што су преводи тако успели. А како и не би кад су све најбољи песници преводили. За сав тај успех и то што ће ме знати Русија имам на првом месту да захвалим теби јер мене док се ти ниси вратила из Југославије нико није тамо знао...

11.3.1961.

... Једно десетак дана сам стално путовала због Дана жена, уз то читала по Београду. Било је понајпријатније код неких малих петогодишњака. У част својих мама направили су изложбу и сваки акварелом насликао своју мајку... једна мама има црвену браду јер је боја с усана сцурила; друга има једну једину обрву, четкица их је неспретно саставила; у треће је торбица већа него цела сукња; четврта је без ногу, али су јој зато руке двапут дуже; пета као снешко белић има жут нос.. Осећам се инспирисана кад на то мислим...

25.6.1969.

... Мени ће сутра изаћи сабрана дела код "Нолита", готова су, само да уђу у књижаре. Има седам књига (Ужас! Како је банално писати тако много, тек сад видим, и стид ме је.)...

13.10.1972.

... Прослава Андрићеве осамдестогодишњице биће и у Травнику, па ће многи тамо ићи (У Београду је академија већ била, и поздравила сам га том приликом). Страшне су овакве прославе. Видела сам да је и Андрића све то мучило. Павле Савић, председник Академије, да га развесели, рече му: "Све Вам је, Иво, данас лепо само Вам цифра не ваља". (Цифра 80!)...

23.2.1973.

... Ја сам дала "Просвети" збирку песама (они су ми тражили), зваће се "Земља јесмо" и појавиће се у пролеће. То су песме написане последње четири године. Ваљда ће књига бити добра. Једном ми је Иво Андрић рекао како су му се необично свиделе управо песме из циклуса по коме сам и књигу назвала. Волим што ће ти жалосни стихови изаћи у засебној збирци...

16.2.1978.

... Иначе, у књижевнике наше и уметнике ударио неки помор – за непуних шест недеља смо изгубили: Велибора Глигорића, Рашу Плаовића, Крклеца, Црњанског, Скендера Куленовића и пре неки дан Ђуру Гавелу. Тако да се најчешће виђамо на сахранама. (Тебе сунце грејало! - како би рекли сељаци из Бранковине кад о овим стварима говоре)...

2.11.1986.

... Тако си ми лепо писмо на написала, као да си га спремила за штампу, и тако си ми живо насликала своју децу. Сва твоја писма су таква. Ти си књижевник и када пишеш писма, а ја се ваљда истрошим у песмама и не остане у мени песника за друге ствари. Једном ме је моја покојна Мара прекорела када сам дајући Радовану неку своју књигу, написала просто, отприлике: "Радовану, пријатељски, Десанка". Мари се учинило да је срамота тако просто рећи песнику, који на књигама које ми посвећује напише скоро песничку строфу или запис сличан Андрићевим записима. Зато јој нисам никад давала да прочита моје писмо теби. Ти имаш антене за моју душу и осетиш шта стоји и иза мојих непесничких, неписатељских писама...

16.10.1992.

... Из новина ниси могла дознати како је код нас. Колико год има народа око нас, и у целој Европи и целом свету, сви нас мрзе. Сви мрзе Србе. Сваки због неког свога рачуна. Земља нам је пуна избеглица, пуна избегле деце. Наше лепо Сарајево је готово све порушено и друга нека места у тим крајевима. Децу избеглу, без родитеља, примиле су породице из Србије. Србија чини велике напоре да се народ спасе, да потпуно не пропаднемо. Не знам да ли због неког ината, чикања, Београд кречимо, поправљамо, зидамо неке нове зграде. Вероватно људи мисле да ће непријатеље уплашити, да ће им се учинити да смо спокојни. Болно је, страшно је што нам ни Русија не може помоћи, али док је ње, ваљда ће бити и нас...

Преписка Десанке Максимовић са преводиоцем Олгом Кутасовом

5.2.1959.

... Не могу просто да верујем да је и Ахматова примила да преводи моје песме и да су јој се толико свиделе. Срећна сам због тога. ... Захвалите јој, молим Вас, Оља, за сву ту љубав и пажњу према мени, за лепо мишљење и поздравите је...

1.5.1959. (1)

... Дивна је песма Ане Ахматове. Превешћу је и потражити јој место у ком од наших листова...

... Задовољство је, знам, преводити, али и велика мука. Тако ми је жао што Вас замолих да и песму "У пролеће" узмете у обзир. Тек сад видим колико је тешка. Ако Вам моја објашњења не помогну, оставите је. Слажем се с Вама да бих могла видети преводе за које се бојите и дати примедбе...

... Као на небу бело сунце је погрешно, вероватно, наштампано, треба да стоји: као на небу бело рунце (ваљда у првом издању књиге уместо р стоји с). Руно је вуна на јагањцима, облаци личе на нежна јагњећа руна (у деминутиву, ласкателном, каже се рунце, као пиленце, маченце итд.)...

... На белом хлебу је онај осуђени на смрт коме уочи погубљења дају да једе и пије све што му срце жуди, вина, дувана, белог хлеба који се робијашима обично не даје сем уочи смрти. У овој песми моја гонитељка зна да ми нема спаса, да ће ме стићи и милостиво ми даје да још једном уживам у ономе што волим, као осуђени на смрт што ужива један дан на белом хлебу.

5.12.1961.

... Андрића ретко и на кратко виђам. Свет му сада толико досађује да хоћу да га бар себе поштедим. Верујем да ових дана не може ништа да ради. За дан или два путоваће да прими награду...

25.3.1962.

... Молила сам Марјана Јурковића да у Народној библиотеци прегледа сва издања Шимуновићева, па оно где буде најбољи предговор и примедбе да набавимо и пошаљемо Вам...

29.3.1968.

... Песници модернисти су презирали такве песничке реквизите, изразе, као што су плаветни април, априлска плавет, роса, ливада итд. Њихов речник је градски, интелектуалног порекла. Све што је природа и њене лепоте, све што су песници некад опевали, они презиру, а ја тражим помиловање за те лепоте, тојест тражим право да се и даље може певати о плаветнику, изворима, водопадима, маглама итд...

13.6.1986.

... Бићу у Београду кад дођеш, а можемо бар на дан отићи заједно с Маријом у Бранковину да видиш како је у школи где сам учила и живела Ваљевски музеј направио културни центар посвећен мом раду и животу – књиге, фотографије, одликовања, афише...

14.1.1987.

... Болујући сам Марију преводила. Има дивних и потпуно ми јасних песама, те се за њихов превод и не бринем. А има неких лепих из раног периода, писаних кад је имала око 22 године; оне су смештене на крају књиге и међу њима има таквих да нисам добро могла појмити шта мисли, мада ми је језички било јасно. Ту сам у преводу била мало слободнија јер и она је ту била таква. (То је писано кад је и у Русији владао неки "модернизам"). Песма "Рњавол", тј. реч Рњавол, не знам шта значи, као да је нека врста ђавола и цела је песма, лепа, али чудна. Волела бих видети слику о којој говори...

16.11.1992.

... Не знам хоће ли Бог дати да се још једном видимо, али знајте, ако те среће не буде, да сам вас врло волела, да сам вам захвална што сте све учинили да постанем и нека врста руског песника. Да вас није то се не би могло догодити. Рада и Бранислав знају руски, па кад мене и не буде било, ви долазите к нама. Србију немојте заборавити...

1993.

Честитка за Нову годину

... нека буде бар код вас у Русији мира, слоге. Код нас још понегде (у Хрватској, Босни) пуцају. Сви смо показали своје право лице...

Договор Реланке

МА Реланке

от Уолтера Брагана, с

21-е окт. 1988

21-е окт. 1988

*A l'occasion de la Fête Nationale
l'Ambassadeur de France
et Madame Dominique Charpy
prient Madame Desanka Maksimovic*

*de leur faire l'honneur d'assister à la réception
qui aura lieu à l'Ambassade le 14 juillet à heures.*

*R. F. F. F.
volet seulement*

Stamps: 2

In honor of Mr. Joseph Brodsky, writer

*The Ambassador of the United States of America
John D. Scanlan
requests the pleasure of the company of
Mrs. Maksimovic
at a Reception
on Thursday, October 20
at 5:00 - 6:30 o'clock*

*Repts only
442-455 Ext. 200*

Unit 44

**Dovodom 39. godišnjice osnivanja
Narodne Republike Kine**
Trovanedni i Opunomoćeni ambasador SFR Kine
Ma Huoheng sa suprugom

*moli Vas da izvolite prisustvovati prijemu koji će se održati
u srijedu 29. septembra 1988. godine
u 12.00-14.00 časova.*

*R. F. F. F.
7.d. 32-484*

Stamps: 32

*Peoples' Republic
of China
Federal Socialist Republic of Yugoslavia
Josip Broz Tito in cooperation
with drugaricu Desanku Maksimovic
do izvoli biti na svadbenom prijemu koji će se održati, 20. oktobra
1978. godine u 12.00 časova u veći Salonski prostor u sali*

*Stamps: 44
Stamps: 44
in collaboration with diploma*

Desanka Maksimovic

*По случају 77-е годишнице Десане Октаброске
сарајевског партизанског војсковође*

*Чрезвычайный и Полномочный Посол СССР
в СФРЮ
и А. С. Малюков*

*просит товарища Десанку Максимович
посетить на приеме в понедельник, 7 ноября 1988 года
в 18.00 часов*

Stamps: 32

**Dovodom odlaska iz SFRJ
Zvanedni i Opunomoćeni Ambasador
Nemačke Demokratske Republike
i Gwelin Hartmann**

*moli drugaricu Desanku Maksimovic
da izvoli prisustvovati svečanom koktelu koji se održava
u ponedjeljak, 7. studija 1988. godine u 18.00 časova.*

*Stamps: 64
Stamps: 64
in collaboration with diploma*

Позивнице упућене Десанки Максимовић за разне свечаности и пријеме:

Из амбасада Француске, САД, Кине, СССР, Немачке; из Председништва СФРЈ од Јосипа Броза Тита

Божанствена и драга Марија Десанка,
миса тебе миса је твој а Јанка сјајније
оној мисајује Драбина, Јелена и Јелена
Марија Јелена
Јанка
Марија Десанка

Срећну нову 1969 годину Јанка и
вашије миса
Иво Андрић

Честитке за Нову годину које су Десанки Максимовић упућивали књижевници, политичари и друге познате личности:

Народна библиотека Србије, Иво Андрић, Мира Алечковић, Видоје Подгорец, Павле Савић, Душан Каназир, Борисав Јовић, Гроздана Олујић, Антоније Исаковић, Милован Данојлић, Борис Дубровин, Ганчо Савов, Изет Сарајлић, Александар Деспић, Љубомир Симовић, Слободан Ж. Марковић и др.

Честитке и телеграми које је Десанка добила поводом бројних награда и признања:

Његошеве награде, Ордена Светог Саве, Седмојулске награде, Вукове награде, Ордена југословенске звезде са лентом, награде АВНОЈ, Змајеве награде

Писмо Изета Сарајлића од 22.09.1981.

...Ви знате да сам Вам ја у свом срцу дао све награде од Златног вијенца, преко Његошеве и Шантићеве, до Нобелове! И не само ја!

ПАРТИЗАН ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЛИЧНА КАРТА

ЛИЧНЕ СТВАРИ

Име: *Desanka*
Презиме: *Maksimovic*
Рођен дан: *16. V. 189...*
Работно место: *Rabrovica*

ДИТИМАЦИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Народни одбор српске (Грвдана)
Београд
Директорат за унутрашња послова
Серия: 40
Рег. бр. 2389/11

Desanka
Квотерни потпис
Desanka

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
ROYAUME DE YOUGOSLAVIE

PASSEPORT

УДРУЖЕЊЕ
НЈИЖЕВНИКА
СРБИЈЕ

Француска

БРОЈ ЧЛАНСКЕ КЊИЖИЦЕ
№ 000004

DESANKA MAKSIMOVIĆ
Име и презиме

Година рођења 1898.
Члан УНС од 1944.
Секретар *Ђорђе Савић*

1982.	1983.
1984.	1985.
1986.	1987.
1988.	1989.
1990.	1991.
1992.	1993.
1994.	1995.
1996.	1997.
1998.	1999.
2000.	2001.

PEN

МЕЂУНАРОДНИ П.Е.Н.
СРПСКИ П.Е.Н. ЦЕНТАР
БЕОГРАД, ЈУГОСЛАВИЈА

ЧЛАНСКА КАРТА

Десанка Максимовић почасни
ИМЕ И ПРЕЗИМЕ Бр.

Ђорђе Савић
СЕКРЕТАР -

ВАЖИ ДО

Чланска књижица Удружења књижевника Србије

Чланска карта Српског П.Е.Н. центра

Дозвола за рад у читаоници Народне библиотеке Србије

Почасна чланска карта Библиотеке Матице српске

Тужно
Бглазак

Тужно је било из одласка јутро
мирисало на дим са предграђа,
с кровова првих тек сан се и мрак утро,
не беше још час када се сунце рађа.

Срећних људи мене јуче вратама
на пољиварана рече белице
на курицу гораци јелу, на стубе
пловнице нестарајте и сује;

На сунце и јутро мило тевоје шчице
и мило мило мило те сојом утавоју вољаву
милувах док дружина сасмеје и свати
теши је милом сању и шуми диву.

ОДЛАЗАК

Тужно је било из одласка јутро,
мирисало на дим влака; са предграђа,
с кровова првих тек сан се и мрак утро;
не беше још час када се сунце рађа.

Рукопис песме Одлазак

Због нечиткости и каснијих исправки претпоставља се да је ово прва верзија песме. У Целокупним делима објављена је верзија са знатним изменама у првој строфи.

“Оставићу вам једино речи...”

из песме *Опорука* Десанке Максимовић

Аутори изложбе и каталога

Мирјана Станишић, Биљана Калезић и Бранкица Ресан

Супервизор изложбе:

проф. др Станиша Тутњевић

Стручни консултант:

проф. др Александра Вранеш

Аутор уводног текста:

Радмила Лазић

Превод уводног текста на енглески језик:

мр Драган Пурешић

Скенирање:

Драган Митровић

Организатор изложбе:

Никола Вукановић

Дизајнер изложбе

Озарија Марковић Лашић

Графички дизајн

Растко Шурдић

За издавача

Дејан Ристић

Издавач

Народна библиотека Србије

Штампа

Типографик плус

Тираж

300

ISBN 978-86-7035-290-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41:929 Максимовић Д.(083.824)

СТАНИШИЋ, Мирјана, 1968-

“Оставићу вам једино речи ---” : каталог изложбе рукописне заоставштине Десанке Максимовић / [аутори изложбе и каталога Мирјана Станишић, Биљана Калезић и Бранкица Ресан ; аутор уводног текста Радмила Лазић ; превод уводног текста на енглески језик Драган Пурешић]. - Београд : Народна библиотека Србије 2013 [Београд : Типографик плус]. - 48 стр. : илустр. ; 21 x 23 cm

Део текста упоредо на срп. и енгл. језику. -
Подаци о ауторима преузети из колофона. -
Тираж 300. - Десанка Максимовић - народна
песникиња: стр. 6.

ISBN 978-86-7035-290-2

1. Калезић, Биљана, 1976- [аутор] 2.
Ресан, Бранкица, 1973- [аутор]
а) Максимовић, Десанка (1898-1993) -
Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 196640268